

Hudba na internetu – Jaké změny přinese novela autorského zákona?

Do českého práva je nutné zahrnout evropskou směrnici o autorském právu na jednotném digitálním trhu, obsahující velmi diskutovaný čl. 17. Cílem je primárně zajistit ochranu a licencování autorských práv na internetu a přimět on-line platformy typu YouTube, SoundCloud či Ulož.to platit za užívání obsahu, kdy i vy, autoři, máte nárok na spravedlivou autorskou odměnu.

V současné době bez koncertů se ozývá čím dál víc slavných muzikantů a autorů kvůli nízkým příjmům ze streamovacích služeb typu Spotify nebo YouTube. Jak k téhle situaci vůbec došlo?

Na vině je nerovné právní postavení umělců vůči technologickým gigantům, jako jsou Google nebo Facebook. Ty masivně těží z toho, že lidé nahrávají autorsky chráněný obsah na jimi provozované platformy. Nevyváženost pramení z toho, že díky počtu sledujících tyto giganty generují miliardové zisky, ale k umělcům se z nich dostává pouze zlomek.

Tak ilustračně, v roce 2018 měla společnost Google celosvětové tržby kolem 11 miliard dolarů měsíčně, ale autorům vyplácela v průměru 10 milionů dolarů (počítáno za období 12 měsíců), tedy ani ne 1 %. To je přece obrovský nepoměr! Přitom podle statistik zejména mladí lidé ve věku 15 až 24 let ve více než 90 % případů na internetu vyhledávají hudbu nebo filmy.

Jinými slovy, Google a Facebook doslova žijí z autorské tvorby a umělecké práce druhých. A to nemluvím o platformách typu Ulož.to na sdílení souborů, které našly chytrý obchodní model, kdy lidé platí za stahování nelegálně uploadované hudby a filmů, ale jejich tvůrcům a umělcům nejde ani koruna. O nelegálních serverech ani nemluvě.

Spotify musí o zákazníka obchodně bojovat s černým trhem, a to je nerovný souboj. Přesto se tato platforma

z dlouhodobého pohledu jeví jako služba, která má pro autory a umělce potenciál. Jednak dává prostor mladým, začínajícím hudebním projektům, ale současně může přinášet pravidelný příjem i zavedeným kapelám a autorům. Vše samozřejmě závisí na popularitě a poslechovosti jednotlivých skladeb, od kterých se odvíjí výše honoráře.

Co na situaci může změnit chystaná novela autorského zákona, která nás teď čeká?

Velmi mnoho! Novela totiž spočívá v přijetí dvou evropských směrnic a z pohledu vyvážení postavení autorů a umělců vůči technologickým gigantům je nejdůležitější směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu. Zjednodušeně jde o jasně formulovanou povinnost platforme získat licenci k autorskému obsahu, se kterým obchodují.

Řádek se ovšem skrývá v detailu. Směrnice dává členským státům manévrovací prostor, a ve výsledku v každé členské zemi EU může dojít k přijetí přísnější, nebo mírnější úpravy zákona. Pokud ji Česká republika implementuje dobře a politici nepodlehnu tlaku technologických gigantů a dalších rádbou nezávislých občanských iniciativ, pak se vyjednávací pozice autorů a umělců zlepší.

Například v Austrálii šli politici do střetu s Googlem a Facebookem velmi tvrdě a prosadili přísná kritéria, ze kterých bude ve výsledku profitovat celá australská společnost, nejen autoři,

umělci a vydavatelé novin. Je tedy v zájmu celé české společnosti, aby se pravidla nastavila tak, aby v nich platformy nemohly kličkovat.

Jakou roli hraje OSA při přípravách návrhu novelizace autorského zákona?

Od začátku přípravy novely jsme součástí legislativního procesu, stejně jako zástupci uživatelské veřejnosti, a pracujeme na tom, jaké klíčové body z pohledu autorů má obsahovat. Výsledek vládní novelizace, jak je připraven na projednávání, je logickým důsledkem letité práce OSA a mezinárodních organizací v oblasti duševního práva na mezinárodním autorském poli.

Až bude diskutovaná evropská směrnice zavedena, jak to podle vás ovlivní koncového uživatele na internetu? Zmizí z YouTube nebo Spotify obsah? Bude za něj muset začít platit?

Pro běžného občana se nic nezmění, nezavádí mu žádnou povinnost ani zákaz. Bude moct i nadále sdílet autorsky chráněný obsah. Povinnost získat licenci pro obsah jím nahraný na tyto platformy budou mít technologické firmy, které na tom dnes obrovsky vydělávají. Obsah z YouTube ani Spotify nezmizí, pokud za něj platformy budou platit. Úprava zároveň říká, že pirátské platformy se nemohou zbavit odpovědnosti v žádném případě, na rozdíl od současnosti.

→

Občas mně přijde, že musíme obhajovat naprosto základní a samozřejmé chování. Když používám cizí věc k vlastnímu obohacení, musím za to přece dotyčným zaplatit. Úcta k práci druhých a odpovědnost za své chování by měly být nepopíratelnou doktrínou vyspělé společnosti jak v reálném světě, tak ve světě virtuálním.

Vytvoření spravedlivého prostředí na internetu je v našem vlastním zájmu a bude z něj mít ve výsledku prospěch celá společnost. Vznikne více obchodních příležitostí pro legální a inovativní služby, bude více prostoru pro mladé a začínající umělce a my všichni se budeme těšit z pestřejšího výběru ať už hudby, filmů nebo počítačových her.

Jaká by podle vás měla být férová odměna pro autory oproti tomu, jak jsou jejich příjmy ze streamingů nastavené dnes?

A je reálné to prosadit?

Se všemi platformami vedeme letitá jednání a vždy slyším to samé: „My to tam nenahráváme, ale abyste nám nedělali problémy, tak vám něco zaplatíme.“ Osobně jsem jako jeden z prvních zástupců autorských organizací vyjednával smlouvu s Googlem pro platformu YouTube. Byli jsme snad teprve třetí společností v Evropě, které se podařilo smlouvu dotáhnout k podpisu.

Dnes už máme smlouvy prakticky se všemi významnými hráči na trhu. Ale tento trh kvůli stávající evropské právní úpravě zatím funguje formou „ber podmínky, které ti nabízíme, nebo tě vypneme“. Což se v loňském roce stalo dánským kolegům. Google smazal všechny dánské umělce s odůvodněním, že se nedohodli na obchodních podmínkách.

Autoři a umělci jsou prakticky rukojmími těchto technologických firem. Před pár týdny se v Austrálii odehrál další příklad určitého nátlaku na veřejnost a politiky. Objevilo se to i v českých médiích. Facebook na protest proti schvalovanému zákonu na tamní síti zakázal sdílení zpravodajského obsahu. Pak se dle dostupných zpráv omluvil s tím, že se jednalo o technickou chybu.

Mám-li odpovědět konkrétně na výši férové odměny, myslím si, že by se pro

skladatele a hudební textaře měla pohybovat mezi 10 a 12 % z příjmů platformem.

Už proti schvalování směrnice se ozvala řada protestů, že jde o omezování svobodného internetu, zmizí Wikipedie, bude se platit za klik. Tyto protesty se ukázaly jako nepravdivé. Jaké námitky očekáváte v případě zavádění do českého práva?

Myslím, že to bude velmi obdobné. Češi jsou ve valné většině zvyklí mít obsah na internetu zdarma a bohužel stále panuje neúcta k autorskému právu. Očekávám, že bude potřeba vyvracet nepravdy o cenzuře internetu. Paradoxní je, že technologické firmy nás všechny špehují již dnes. Vědí, co na internetu děláme, a podle toho nám jejich algoritmy nabízejí zprávy a reklamu. A společnost to naprosto většinově přijímá. Lidé si však plně neuvědomují, že technologie útočí na naše lidské slabiny a že nic není zadarmo. Pokud totiž za produkt nic neplatíme, pak se tím produktem stáváme my sami.

Směrnice v žádném případě neohrožuje nekomerční služby typu on-line encyklopedií jako Wikipedie, výzkumných úložišť, vědeckých a vzdělávacích platformem nebo cloudové služby pro individuální potřebu a užití.

Byl obsah, který nyní bude licencován, skutečně dosud „zadarmo“, nebo na něm vydělával někdo jiný než autoři a vlastníci práv? Dá se vyčíslit, kolik třeba Ulož.to vydělalo na sdílení populárního alba nebo filmu, které natočil někdo jiný?

Nyní čelíme hodnotovému vykloubení, kdy z reklamy na on-line platformách profitují často výhradně platformy a k umělcům se dostává jen mizivá část, v mnoha případech dokonce vůbec nic. Když zmiňujete Ulož.to, to je exemplární příklad chytrého obchodního modelu, kdy tvůrci hudby nebo filmu zcela ostrouhali. Lidé sice platí za stahování hudby nebo filmu, ale veškerý výtěžek plyne do kapes provozovatele této služby. Myslím, že se bavíme v řádech milionů, ne-li desítek milionů korun ročně.

Pořád se mluví o velkých společnostech jako Google nebo Facebook. Zasáhne směrnice i lidi, kteří třeba použijí na YouTube ke svému videu cizí písničku? Stanou se z nich piráti?

Nikoliv. Jak jsem již zmínil, běžného občana, a tedy uživatele těchto platformem se změna nedotkne. Povinnost uzavřít licenční smlouvu budou mít technologické firmy. Cílem přijetí směrnic je zejména zamezit parazitování nadnárodních platformem na bohatém evropském kulturním dědictví a posílit jejich odpovědnost za licencování sdíleného obsahu. Tedy aby se tyto firmy nezříkaly odpovědnosti za obsah nahrávaný na jejich platformy.

Pokud nedojde k dohodě s giganty nebo schválení, může se stát, že autorsky chráněný obsah, třeba české písničky a klipy, zmizí z internetu?

Pevně věříme, že k tomu nedojde. Ovšem vyloučit to zcela nelze, jak jsem uvedl na příkladech z Austrálie nebo Dánska. Přesto česká společnost nesmí těmto tlakům podlehnout! Jak se ukazuje na případu australské vlády a tamních spotřebitelských organizací, lze takové případy ustát. Naše životy se čím dál více přelévají do světa virtuálního – světa internetu a sociálních sítí. Lidská společnost je v tomto prostředí velmi zranitelná, zranitelnější než kdy předtím a než si je dnes vůbec ochotna připustit.

Svět internetu zrcadlí náš reálný život, a proto v něm musí platit stejná pravidla. Stavíme tak právní prostředí, které má ochránit lidskou společnost, tedy nás všechny. Pokud tento fakt dnes podceníme, společnost ovládnou počítačové kódy a algoritmy, dezinformace a zloději naší identity. Staneme se pouhým zbožím, se kterým budou technologické firmy čile a rády obchodovat.

Rozhovor s Romanem Strejčkem vznikl pro březnové vydání časopisu Headliner a se svolením autora jej publikujeme i zde. ☒